Rapport

2008:15

Marknadskontroll av lekredskap 2008
Säkerhet och tillgänglighet

Konsument verket • KO

Marknadskontroll av lekredskap 2008

Rapport 2008:15

Sammanfattning

Enligt Produktsäkerhetslagen (PSL) ska varor och tjänster som tillhandahålls konsumenter vara säkra och får inte orsaka skada på person. Lagen gäller även för varor som tillhandahålls i offentlig miljö som exempelvis lekredskap. Livslängden på lekredskap är lång men oavsett tillverkningsår ska de redskap som tillhandahålls idag uppfylla dagens krav på säkerhet.

Ansvarig för säkerheten på lekplatsen och lekredskapen är fastighetsägaren. Tillverkare och återförsäljare av lekredskap har också de ansvar enligt PSL för att de produkter som de tillhandahåller är säkra.

Under sommaren 2008 genomförde Konsumentverket en marknadskontroll av lekredskap på 29 lekplatser i fem kommuner. Säkerhetsbesiktningar mot säkerhetskraven i de europeiska standarderna för lekredskap och stötdämpande underlag genomfördes av certifierade besiktningsmän. Förutom kontrollerna på lekplatserna begärdes dokumentation in från tillverkare och återförsäljare över säkerheten hos ett urval av lekredskap som finns till försäljning på den svenska marknaden.

Alla besiktigade lekplatser hade säkerhetsbrister. 24 av lekplatserna hade så allvarliga brister att Konsumentverket krävde omedelbara åtgärder av fastighetsägarna för att undanröja risker för allvarliga skador. De vanligaste bristerna var felaktigt fallunderlag eller för litet fallutrymme samt att redskap var trasiga och/ eller utslitna. Över hälften av anmärkningarna på lekplatserna berodde på bristande underhåll. De flesta felen i lekredskapens konstruktion fanns på äldre utrustning men även hos nyare utrustning fanns avvikelser mot standarderna.

Konsumentverket har enligt sin instruktion ett särskilt ansvar för handikappfrågor inom sitt verksamhetsområde. Därför inventerades också tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar på lekplatserna i samband med säkerhetskontrollerna.

Resultatet från tillgänglighetsinventeringen visade att många lekplatser har brister i tillgängligheten. Ofta beror det på att underlaget gör det svårt att ta sig fram till lekredskapen och att det är svårt att orientera sig på lekplatsen. De allra flesta lekredskap är dessutom utformade för barn som har fullgod rörelseförmåga och syn.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 2
Innehållsförteckning 3
Inledning 4
Bakgrund 4
Säkerhet 4
Tillgänglighet 8
Syfte 9
Frågeställningar 9
Definitioner 9
Material 12
Säkerhet 12
Tillgänglighet 12
Metod 13
Säkerhet 13
Tillgänglighet 13
Resultat 15
Säkerhet 15
Tillgänglighet 19
Analys 20
Säkerhet 20
Tillgänglighet 21
Slutsatser 21
Förslag på förbättringar 22
Säkerhet 22
Tillgänglighet 23
Källförteckning 25
Bilagor 26

Inledning

Alla barn har rätt till lek i en stimulerande, trygg och lämplig miljö, vilket FN:s konvention om barnets rättigheter understryker. Samhällets olika organ har ansvar för olycksfallsförebyggande arbete samt möjliggöra aktivt deltagande i samhället för alla barn.
Konsumentverket har som tillsynsmyndighet för produktsäkerhetslagen genomfört en marknadskontroll av lekplatser 2008. I samarbete med Boverket har i denna marknadskontroll av säkerhet även en inventering av tillgängligheten på lekplatserna för personer med funktionsnedsättningar genomförts.

Bakgrund

Säkerhet

I en marknadskontroll av lekredskap som Konsumentverket genomförde 1997 (Rapport 1999:1) hittades många fel på kommunala lekplatser. En slutsats av marknadskontrollen var att det fanns ett mycket stort behov av ökad kunskap gällande ansvarsområden, lagar och regler. Även den mängd frågor som inkommer till Konsumentverket angående ansvarsfrågor kring lekredskap visar på kunskapsbehovet.

Den nu gällande europeiska säkerhetsstandarden för lekredskap fastställdes 1998. En ny marknadskontroll kan visa på om säkerhetskraven i standarden har fått genomslag på lekplatserna i Sverige och om det har blivit en förbättring av säkerheten på lekredskapen sedan den förra marknadskontrollen 1997 som genomfördes innan nu gällande standard trätt i kraft.

Skadestatistik

Enligt skadestatistik inträffar varje år i Sverige uppskattningsvis 19 000 olyckor på lekplatser och skolgårdar som leder till akutsjukvård för barn (IDB 2003-2007, bilaga 1). Av dessa olycksfall sker 64 procent på skolgårdar, inklusive lekplatser på skolgårdar, och 36 procent på andra lekplatser. Det är fler pojkar än flickor som skadar sig på både lekplatser och skolgårdar. Totalt drabbar flest skador barn i åldrarna 7–9 år.

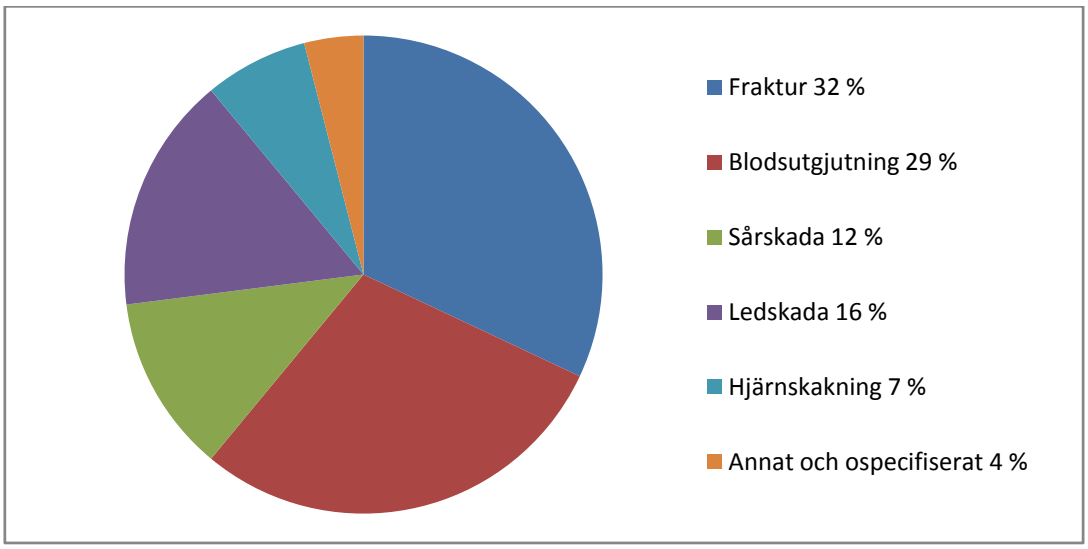
Antalet olyckor på lekplatser och skolgårdar har ökat de senaste 10 åren. Ingenting i statistiken tyder på att de ökade olyckorna beror på säkerhetsbrister hos lekredskap. Tvärtom kan man se en svagt nedåtgående trend i det antal olyckor där man har angivit lekredskap som utlösande eller orsakande faktor. I den här rapporten görs ingen analys av varför olyckorna på lekplatser och skolgårdar generellt ökar.

En uppdelning av utlösande och orsakande föremål visar att fast lekutrustning och andra fasta föremål på lekplatsen, till exempel träd, stenar och staket, utlöser över hälften av olycksfallen. I drygt hälften av alla olyckor på skolgårdar och andra lekplatser är det underlaget som orsakar skadan. Cirka 20 procent av skadorna orsakas av fasta föremål. Av de fasta lekredskapen är klätterställningar inblandade (som antingen utlösande av olyckan eller orsakande av skadan) i flest olyckor, följt av gungor och därefter rutschbanor. 3900 barn uppsöker akutsjukvård varje år efter att ha skadats i klätterställningar, gungor och rutschbanor och knappt 15 % av dem blir inlagda på sjukhus för fortsatt vård.

Den vanligaste orsaken till olyckor är att barn faller (62 %). De halkar eller snubblar antingen i samma plan eller faller från höjd. Fall från höjd är vanligt, särskilt på lekplatser utanför skolgårdar. Den näst vanligaste orsaken är att barn kolliderar med olika föremål eller med kamrater. På skolgårdar är kollisioner vanligare än på andra lekplatser. Andra olyckor är till exempel att barn klämmer eller skär sig, sticker sig på vassa föremål eller får föremål i ögonen.

De vanligaste orsakerna till skador är alltså att barn faller och att underlaget inte är stötdämpande nog eller att det finns föremål i fallutrymmet. Ett barn kan falla från ett lekredskap men en skada uppstår många gånger för att underlaget inte är stötdämpande.

Över hälften av de skador som inträffar är hjärnskakningar, benbrott eller skador på leder.

Fördelning av skador som inträffar på lekplatser och skolgårdar. Källa IDB 2003-2007.

Krav och regler

Plan- och bygglagen

Regler för utemiljön finns i plan- och bygglagen (1987:10), 3 kap. 15 – 18§§ PBL. Där anges krav på anordnande av friyta för lek- och utevistelse samt krav på att lekplatser och fasta anordningar på lekplatser ska underhållas så att risken för olycksfall begränsas.

I Boverkets byggregler (BFS 1993:57 med ändringar t.o.m. BFS 2008:6), finns regler om skydd mot olyckor vid fasta lekredskap på tomter. I föreskrift avsnitt 8:93 BBR tydliggörs:

”Fasta lekredskap ska anordnas så att risken för personskador begränsas.
Underlaget till gungor, klätterställningar och dylika redskap ska vara stötdämpande och i övrigt så utformat att risken för personskador vid en olycka begränsas”

Kommunens byggnadsnämnd är med stöd av plan- och bygglagen tillsynsmyndighet för säkerhet på lekplatser i kommunen, när det gäller utformning av nya lekplatser och underhåll av de befintliga.

Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen (2004:451), PSL (mer om PSL i bilaga 2) kräver att varor och tjänster som tillhandahålls av näringsidkare till konsumenter ska vara säkra. PSL gäller även för varor som tillhandahålls i offentlig verksamhet. Exempel på detta är lekredskap på lekplatser. PSL:s krav gäller alla lekredskap som tillhandahålls på lekplatser oavsett tillverkningsår. Det får inte finnas brister som innebär

risk för skada, utan alla redskap på lekplatserna ska uppfylla de krav på säkerhet som finns idag.

Konsumentverket är tillsynsmyndighet över PSL och har till uppgift att utföra kontroller av att produkter och tjänster som tillhandahålls konsumenter uppfyller gällande säkerhetskrav.

Europastandarder

Som ett hjälpmedel för att bedöma om lekredskap och stötdämpande underlag är säkra enligt kraven i PBL och PSL finns europeiska standarder (bilaga 3) SS-EN 1176 för lekredskap och SS-EN 1177 för stötdämpande underlag. Europastandarderna började gälla från den 1 januari 1999 och reviderades 2008. 2008 tillkom också två nya delar med säkerhetskrav för inneslutna lekredskap och tredimensionella nätkonstruktioner.

De viktigaste kraven från säkerhetssynpunkt kan delas in i följande huvudrubriker:

- Stötdämpande underlag under klätterställningar, gungor och andra klättringsbara redskap.
- Fallhöjder, störtskydd och skyddsräcken.
- Mått på öppningar.
- Utstickande eller utskjutande delar.
- Säkerhetsavstånd för hela redskapet och delar av redskapet.
- Krav på underhåll.

Kraven i standarderna är minimikrav på säkerhet och är framtagna utifrån underlag från verkliga olyckor och tillbud samt på barns fysiska mått och motoriska förmågor enligt antropometriska data.

En standard är formellt frivillig att följa om det inte finns en hänvisning till standarden i en lag eller föreskrift eller då den ingår som underlag vid upphandling. Väljer en näringsidkare att inte använda sig av standarderna måste han eller hon på annat sätt kunna visa för tillsynsmyndigheter att produkter som tillhandahålls är säkra.

Fastighetsägarens ansvar

Fastighetsägare som till exempel kommunen, bostadsbolag eller bostadsrättsföreningar, ansvarar för att lekplatsen är säker och för att dess egenskaper upprätthålls (PBL). Ansvaret för att utrustningen ska vara säker gäller oavsett tillverkningsår (PSL).

I vissa fall kan en fastighetsägare föra över ansvaret för lekplatsens säkerhet på annan, som en exempelvis kooperativ förskola. Detta ska i så fall vara angivet i arrende- eller hyresavtalet.

Tillgänglighet

Konsumentverket är en av 14 utvalda statliga myndigheter som i sin instruktion har ett särskilt ansvar för handikappfrågor. Ansvaret innebär att funktionshinderfrågorna ska integreras i all verksamhet och att verket ska stödja, samordna och driva på andra aktörer för att bland annat öka tillgängligheten till miljöer och produkter.

Det är fastighetsägaren som ansvarar för att lekplatser och lekredskap är både säkra och tillgängliga enligt gällande lagstiftning och regler. Konsumentverkets förra marknadskontroll av lekplatser visade på bristande kunskaper om säkerhetskrav på lekplatser och lekredskap hos fastighetsägare och planerare av lekplatser. Flera undersökningar som gjorts av bland annat Boverket, handikapprörelsen och forskare visar att kunskaper om tillgänglighetskraven också saknas eller är bristfälliga hos ovan nämnda aktörer. Dessutom är lagstiftningen inom detta område relativt ny och inte helt tydlig.

Krav och regler

I plan- och bygglagen (1987:10), PBL, finns generella krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. När det gäller utformning av lekplatser finns inte detaljerade krav förutom de bestämmelser i Enkelt avhjälpta hinder, HIN (BFS 2003:19 HIN) som omfattar befintliga lekplatser på allmänna platser.

Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpta hinder (BFS 2003:19 HIN) innehåller

krav på att tillgängligheten på befintliga lekplatser ska förbättras så att de kan användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. I allmänt råd till 18 § HIN står:

”Brister som gör det svårt för barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att alls använda lekplatsen samt brister som gör det svårt för föräldrar med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att vistas på lekplatsen tillsammans med sina barn, bör åtgärdas.”

Syfte

Syftet med marknadskontrollen är:

- att kontrollera lekredskap och underlag så att eventuella brister åtgärdas för att minska olycksrisker.

- att öka kunskapen om krav på säkerhet och tillgänglighet gällande lekredskap genom information till ansvariga för lekredskap och lekplatser. Detta för att i sin tur minska antalet olyckor på lekplatser och öka tillgängligheten för barn med funktionsnedsättningar och medföljande vuxna med funktionsnedsättningar på lekplatser.

Frågeställningar

- Hur ser säkerheten på de kontrollerade lekplatserna ut?
- Hur redovisar de största tillverkarna och importörerna av lekredskap på den svenska marknaden säkerheten hos sina produkter?
- Hur ser tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar på de kontrollerade lekplatserna ut?

Definitioner

Nedan redogörs för Konsumentverkets definitioner av begrepp som används i rapporten. Uppgifter på krav på öppningar från standarderna för lekredskap och stötdämpande underlag är bara några av alla de krav som finns i standarderna.

IDB

IDB är ett skaderegistreringssystem som sammanställs av EpC, Epidemiologiskt Centrum vid Socialstyrelsen. Data om olycksfallsskador samlas in vid akutmottagningar och jourcentraler i 37 kommuner vilket motsvarar 7 % av Sveriges befolkning. Utifrån dessa siffror görs en nationell skattning.

A B C-fel

I protokollen från säkerhetsbesiktningarna anges A, B och C-fel som olika klassning på de brister som påträffats på de besiktigade lekplatserna.

- **A-fel**

  Ett A-fel innebär en risk för allvarlig skada alternativt stor risk för mindre skada. Fel som normalt kräver omedelbar åtgärd.

- **B-fel**

  Ett B-fel innebär mindre risk för mindre skada alternativt stor risk för liten skada. Fel som normalt bör åtgärdas snarast.

- **C-fel**

  Ett C-fel innebär liten risk för mindre skada alternativt mindre risk för liten skada. Fel som normalt bör åtgärdas vid periodiskt underhåll eller hållas under uppsikt tills åtgärder vidtagits.

Fallutrymme

Runt alla lekredskap finns det krav på utrymme fritt från annan utrustning eller föremål som barn kan falla emot och skada sig på. Fallutrymmets utbredning beror på lekredskapets fallhöjd och om det är ett statiskt lekredskap eller ger en tvingande rörelse på användaren(se nedan).

Tvingande rörelse

En del utrustning medför tvingande rörelse på användarens kropp. En sådan rörelse är en som användaren inte själv styr över eller kan avbryta. Exempel på sådan utrustning är gungor, rutschbanor och linbanor. Om ett barn fastnar med kläder eller kroppsdelar under en tvingande rörelse blir skaderisken hög.

Ställen där huvud/hals kan fastna

Ställen där barns huvud kan fastna är öppningar mellan 9 och 23 centimeter på över 60 cm höjd där barn kan komma igenom med kroppen men inte huvudet och sedan bli hängande i huvudet. Ställen där barns hals kan fastna kan vara en kilformad öppning där barn kan komma in med halsen och sedan riskera att bli hängande i huvudet.

Ställen där kläder/hår kan fastna

Ett ställe där kläder kan fastna är exempelvis en öppning där barn kan fastna med en knopp eller knut på en snodd som sitter på barnets jacka eller tröja. Fastnar barn i en sådan öppning utgör det en allvarlig stryprisk. Ställen där kläder/ hår kan fastna får inte finnas på över 60 cm höjd.

Ställen där fingrar kan fastna

Ett ställe där fingrar kan fastna är en öppning mellan 8- 25 mm inom utrymme där barn genomgår tvingande rörelse eller på en högre höjd än 1 m ovanför möjlig islagsyta där ett barns fingrar kan fastna. Fastnar ett barn med ett finger kan det leda till benbrott, kross- och klämskador eller skador på leder exempelvis.

Ställen där fot eller ben kan fastna

Ett ställe där fot eller ben kan fastna är en springa eller öppning större än 30 mm på ytor som är avsedda att springa/gå på och med en lutning mindre än 45 ^{o} där ett barns fot kan fastna. En fot som fastnar kan bli allvarligt skadad om ett barn faller.

Funktionsnedsättning

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Nedsatt rörelse och orienteringsförmåga

Begrepp som används i Plan- och bygglagen och som handlar dels om fysiska funktionsnedsättningar, t ex nedsatt styrka i armar, bål eller ben, och dels om funktionsnedsättningar som gör att man kan ha svårt att orientera sig, t ex synnedsättning, utvecklingsstörning eller nedsatt kognitiv förmåga.

Tillgänglig och användbar

Begrepp som används i Plan- och bygglagen för att beskriva hur en byggnad eller

plats ska utformas, t ex entrén ska vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Material

Säkerhet

Säkerhetsbesiktningarna har gjorts mot de säkerhetskrav som finns i de gemensamma europastandarderna för lekredskap SS-EN 1176:1998 och stötdämpande underlag, SS-EN 1177:1998.

Förutom besiktningar på lekplatser krävdes dokumentation över säkerheten hos ett urval lekredskap som finns till försäljning på den svenska marknaden in från tillverkare och återförsäljare.

Tillgänglighet

I samband med Konsumentverkets marknadskontroll av säkerhet på lekplatser gjordes en inventering av tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar.
Det finns utarbetade inventeringsformulär för tillgänglighet när det gäller bland annat fastigheter, butiker, hotell och allmän plats men inte något för lekplatser. Eftersom Konsumentverket inte hade någon erfarenhet av tillgänglighetsinventeringar tog Konsumentverket hjälp av Boverket, Hjälpmedelsinstitutet och Neurologiskt Handikappades Riksförbund, NHR för att ta fram en inventeringsmetod.

Med hjälp av olika dokument och litteratur kring tillgänglighet på lekplatser utarbetades ett eget inventeringsformulär. En viktig utgångspunkt var rapporten ”Leka för livet” (RBU:s årsrapport 2006) där föräldrar till rörelsehindrade barn har gjort en önskelista på vad som behövs på en lekplats och fem steg till en bättre lekplats.

Inventeringsformuläret innehåller ett 30-tal frågor om utrustning och utformning av lekplatsen, där man fyller i Ja eller Nej och sen kommenterar svaren vid behov. Inventeringsformulären ska kompletteras med fotografier som förtydligar kommentarerna.

Metod

Säkerhetsbesiktningar och tillgänglighetsinventeringar har genomförts under maj-juni 2008 på 29 lekplatser i 5 kommuner. Kommunerna är slumpvis utvalda men med en spridning i kommunstorlek samt geografisk över Sverige. Både landsorts- respektive storstadsområden finns representerade. Kommunerna är Borås, Hammarö, Karlskrona, Östersund och stadsdelen Rinkeby-Kista i Stockholm. Fastighetsägarna bjöds in för att delta under besiktningarna som pågick under en dag per kommun. I två kommuner besiktigades fem lekplatser men i de andra sex respektive sju beroende på olika faktorer som avstånd, tidstillgång, storlek på lekplats, antal anmärkningar mm. De flesta besiktigade lekplatserna låg i parker medan de övriga fördelade sig på bostadsområde, daghem/fritidshem och skola. Alla lekplatser har kommunen som fastighetsägare utom en som ägs av en privat bostadsrättsförening.

Säkerhet

Säkerhetsbesiktningarna har utförts av olika besiktningsmän i respektive kommun. Besiktningsmännen är personcertifierade för att besiktiga mot krav i europastandarderna för lekredskap och stötdämpande underlag av SERENO Certifiering. SERENO Certifiering är ackrediterade av myndigheten SWEDAC för att personcertifiera inom området besiktningsmän för lekredskap/lekplatser enligt ”Kravspecifikation för certifiering av Besiktningsman av platser för lek, motion eller annan utevistelse samt av lekredskap utifrån SS-EN 1176/1-7 och SS-EN 1177” (2006-06-05). Besiktningarna har genomförts mot säkerhetskrav europastandarderna för lekredskap SS-EN 1176:1998 och stötdämpande underlag SS-EN 1177:1998.

Dokumentation över säkerheten hos tre produkter från sju tillverkare eller återförsäljare begärdes in. De kontrollerade företagen var HAGS, Kompan, Lappset, Lars Laj, Lek & Säkerhet, Oberles Industri och Slottsbro.

Tillgänglighet

Inventeringen av tillgängligheten utfördes av personal från Konsumentverket och Boverket med stöd av det inventeringsformulär som Konsumentverket tagit fram i samråd med Boverket, Hjälpmedelsinstitutet, NHR och Bygg Klokt.

Tillgänglighetsinventeringen var inte en kontroll mot krav på samma sätt som säkerhetsbesiktningen utan ska ses som en undersökning över hur tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar ser ut på några lekplatser i landet.

När inventeringen var genomförd gjordes en sammanställning av tillgängligheten på respektive lekplats under fyra huvudrubriker.

Allmän beskrivning och yttre förutsättningar
Under denna rubrik beskrivs var lekplatsen är belägen, om det finns parkeringsmöjligheter i närheten, om det finns bänkar och bord att sitta vid och om dessa har arm/ryggstöd. Här beskrivs också om det finns skuggiga partier och belysning, samt toalett.

Framkomlighet/underlag
Här beskrivs vilken typ av underlag det finns på gångstråk och vilken typ av underlag det finns runt lekredskapen.

Möjlighet att orientera sig
Här beskrivs om det finns ledstråk och eller orienteringspunkter och hur dessa är utformade. Här beskrivs också om det finns tydliga avgränsningar mellan olika delar av lekplatsen och om det är enkelt att orientera sig på lekplatsen.

Tillgängliga och användbara lekredskap
Under denna rubrik beskrivs hur pass tillgängliga och användbara själva lekredskapen är. Här lyfts de lekredskap fram som fungerar även för barn med nedsatt rörelseförmåga och kommenterar om det inte finns lekredskap som går använda för olika grupper.

Ifyllda inventeringsformulär (exempel i bilaga 4) över fastighetsägarens egna lekplatser samt en sammanställning av den egna eller de egna lekplatsernas tillgänglighet skickades till alla fastighetsägare. Fastighetsägarna fick också ett följebrev med förklaring av syftet med inventeringen och hänvisningar till Hjälpmedelsinstitutets webbplats där det finns information om hur man kan göra lekplatser mer tillgängliga.

Resultat

Säkerhet

Anmärkningar

Vid besiktningarna påträffades över 400 fel (bilaga 5), av dem var:

82	A-fel
138	B-fel
221	C-fel

Typ av anmärkning:

- Stötdämpande underlag 83
- Fallutrymme 62
- Fallhöjder/störtskydd 26
- Mått på öppningar 95

  (Ställen där huvud/hals kan fastna 45, Ställen där kläder/hår kan fastna 25, Ställen där fingrar kan fastna 18, Ställen där fot eller ben kan fastna 7)
- Utskjutande/utstickande delar 27
- Underhållsbrister i redskap (Trasiga, slitna och rötskadade delar)138

Uppskattningsvis berodde över hälften av felen på underhållsbrister (både av stötdämpande underlag och i redskap), en knapp tredjedel berodde på felaktig konstruktion och en femtedel på felaktig montering. Den felaktiga monteringen bestod oftast i att utrustning placerats för nära annan utrustning eller andra föremål.

Exempel på underhållsbrister

Slitna kättingar

Rötskadade stegpinnar

Trasig babygungkorg där järndelar stick-er fram.

Ruttet och trasigt tak med utstickande delar.

Brister i underlagets stötdämpande förmåga eller utbredning var vanliga allvarliga anmärkningar. Antingen har underlaget bestått av fel material, för lite material eller så har det funnits föremål som andra lekredskap eller staket i fallutrymmet runt utrustningen.

Exempel på underlagsbrister

För litet fallutrymme.

Felaktig sand har lett till att ett decimetertjockt betongliknande skikt bildats på lekplatsen.

Betongplattor helt utan stötdämpning under fjäderlek

”Gummiasfalt” som slitits ut.

Bland de allvarligaste bristerna i lekredskapens konstruktion var de vanligaste ställen där barn kan fastna med hals eller huvud. Någon anmärkning gällde kilformade öppningar där barn kan komma in med halsen och fastna så att de riskerar att strypas. Men de allra flesta anmärkningarna gällde öppningar där barn kunde komma igenom med kroppen men inte men huvudet. I sådana öppningar riskerar barn att bli hängande i huvudet vilket är en mycket allvarlig risk som kan leda till dödsfall.

Ställen där barn kan fastna med huvudet på flera ställen i klätterställning. Ett barn kan här komma igenom med kroppen men inte med huvudet och riskerar att bli hängande i huvudet. Provsonden till vänster motsvarar ett barns bröstkorg och provsonden till höger ett barns huvud.

Den näst vanligaste anmärkningen bland A-felen på lekredskapen var öppningar där barn kan fastna med kläder eller hår. Om en snodd på en huvtröja eller jacka fastnar i exempelvis en springa upptill i rutschkanan kan barnet strypas när det åker ner och plagget dras åt. Finns det utstickande delar på lekredskap kan barn fastna med huvor och bli hängande i dem.

Provningsanordning för snodd på kläder har fastnat vid startdelen till en rutschbana

Glipa i taknock på lekhus där snodd på barnkläder kan fastna. När barn tar sig ned från taket kan de fastna och bli hängande.

Förutom ansvariga för lekredskapen finns för ovanstående risker också ett ansvar hos klädtillverkare och återförsäljare av kläder samt föräldrar för att inte barn ska använda kläder som de kan fastna med så att de utsätts för stryprisk. För snoddar på

ytterkläder finns en europeisk standard SS-EN 14682 Barnkläders säkerhet, som bland annat ställer krav på längder på snoddar och var på barnkläder de får finnas. För huvor och kapuschonger saknas än så länge en standard. Det visat sig svårt att få fram en lämplig testmetod och därmed krav för fastsättning av huva som skulle ryckas loss om ett barn fastnar med den. Konsumentverket anser med hänsyn till olyckstatistiken det olämpligt med fastsydda huvor/kapuschonger på kläder för barn i åldrar då de klättrar.

Ett antal öppningar där barn kan fastna med fingrar eller fötter påträffades också.

Öppning vid startdel på rutschbana där barns fot kan fastna.

Öppning i infästning på gunga där barns fingrar kan fastna.

De flesta konstruktionsbristerna hos lekredskap fanns på redskap av äldre modeller och kan ha uppfyllt de krav på säkerhet som fanns när de tillverkades. När nya säkerhetskrav kommer så ska även äldre utrustning kontrolleras mot dessa och om redskapen medför risker för skador så ska de åtgärdas. Det fanns dock några brister även hos nyare utrustning. Några av dem kan ha uppkommit genom felaktig montering men åtminstone några berodde på konstruktionen.

Åtgärder

Besiktningsprotokollen (exempel på besiktningsprotokoll i bilaga 6) skickades till respektive fastighetsägare med krav på omedelbara åtgärder av de allvarligaste så kallade A-felen och även åtgärder och åtgärdsplaner för B respektive C-felen av fastighetsägarna. Bostadsrättsföreningen och fyra av kommunerna har åtgärdat alla A-fel, flera har åtgärdat även alla B-fel och övriga arbetar med att åtgärda B-fel och planerar för åtgärder av C-fel. Borås kommun har kvar några av A-felen i en lekplats som man inte åtgärdat med hänvisning till att man inväntar besked om bud-

getmedel. Ärendehandläggning pågår.

För bristerna på nytillverkad utrustning har Konsumentverket också kontaktat berörda tillverkare. Ärendehandläggning pågår angående om det finns fler produkter med samma brister till försäljning eller på andra lekplatser. Om en tillverkare får kännedom om att denne har tillhandahållit en farlig vara ska den enligt § 14 i PSL kontakta konsumenten för att upplysa om risken och hur den kan åtgärdas. Dessutom ska Konsumentverket underrättas enligt § 23 i PSL.

Förutom lekplatsbesiktningarna har Konsumentverket begärt in dokumentation över säkerheten hos ett slumpmässigt urval av tre olika produkter från sju företag som säljer lekredskap på den svenska marknaden. Alla företag utom ett har skickat in aktuella certifikat från ackrediterat testlaboratorium över att de utvalda produkterna uppfyller den europeiska standarden för lekredskap. Några företag har kompletterat laboratoriecertifikatet med egna riskvärderingar av produkterna. Enligt PSL är tillverkarna skyldiga att göra egna riskbedömningar av sina produkter. Det företag som ännu inte har inkommit med certifikat för samtliga utvalda produkter är Oberles. Ärendehandläggning pågår.

Tillgänglighet

Tillgänglighetsinventeringen visade på en rad brister i tillgänglighet och användbarhet.

- Många lekplatser har ett underlag (ofta sand och gräs) som gör det svårt att förflytta sig med rullstol och svårt att ta sig fram till lekredskapen.
- Många lekplatser saknar tydliga ledstråk och orienteringspunkter.
- Lekredskapen är ofta utformade för barn som har fullgod rörelseförmåga.

Exempel på vanliga lekplatser med bristande tillgänglighet.

På några lekplatser hade man satsat medvetet på att förbättra tillgängligheten vilket också märktes i val av underlag, utformning av lekmiljöerna och valet av tillgängliga och användbara lekredskap samt variationen av lekredskap.

Exempel på lekplatser där man tänkt in tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse och orienteringsförmåga så att de kan komma in på lekplatsen och in i lekredskapen.

Åtgärder

Uppföljning på om och hur fastighetsägarna har åtgärdat tillgänglighetsbristerna kommer att genomföras.

Analys

Säkerhet

Resultatet av marknadskontrollen visar på likvärdiga brister i de fem kommunerna. Det finns dock variationer inom några kommuner där man kan se att satsningar på nya lekplatser har medfört både högre säkerhet och bättre tillgänglighet.

Med tanke på spridningen geografiskt och storleksmässigt bland fem slumpvis utvalda kommuner och att resultatet ser likvärdigt ut kan man befara att resultatet är representativt för hela landet.

De flesta bristerna fanns hos äldre utrustning även om det påträffades brister även hos nya redskap. Detta visar på vikten av att fastighetsägarna besiktigar hela lekplatsen. Risker kan också uppkomma vid felaktig montering. Någon kommun uppgav att man inte hade besiktigat de nya redskapen eftersom tillverkaren hade uppgett att de uppfyllde säkerhetskraven.

Några av de vanligaste bristerna i marknadskontrollen var brister i det stötdämpan-

de underlagets stötdämpningsförmåga eller fallutrymmets utbredning. Detta kan relateras till att 62 procent av alla lekplatsolyckor i olycksstatistiken är fallolyckor och att underlaget orsakar över hälften av skadorna. Ett barn kan ramla ned från en klätterställning som saknar skyddsbarriär men om underlaget är stötdämpande så kan barnet ändå klara sig utan allvarliga skador. Olyckor där barn fastnar med huvud, hals eller kläder är inte vanliga i statistiken men de inträffar och leder då och då till dödsfall i Sverige och i andra länder. På grund av de allvarliga olyckor felaktiga öppningar kan leda till, är det viktigt att de åtgärdas.

Tillgänglighet

Många lekplatser är av tradition utformade för att stimulera till fysisk aktivitet som att klättra, hoppa och stimulera rörelsesinnet. Inventeringen visar på en ny trend som innebär att lekplatserna även innehåller lekredskap som inte kräver att man kan hoppa eller klättra, men som stimulerar sinnen som hörsel, känsel och syn. Det börjar även komma redskap som är utformade så att barn eller vuxna i rullstol kommer in i åtminstone delar av dem och kan delta i leken. Detta är positivt för alla barn.

Det finns inte alltid med ett funktionshinderperspektiv i planeringen av lekplatser och många gånger känner fastighetsägarna inte till de tillgänglighetskrav som finns i lagstiftningen. Många ansvariga tänker inte på att föräldrar med funktionsnedsättningar också är en målgrupp att planera för.

Slutsatser

Marknadskontrollen visar på ett stort antal brister på de besiktigade lekplatserna. Underhållet av redskapen och lekplatserna bedöms som mycket dåligt ur säkerhetssynpunkt. De flesta anmärkningarna beror på bristande stötdämpande underlag och att mycket av utrustningen är gammal. Kunskapen om vilka krav och regler som gäller är fortfarande låg. En missuppfattning som förekommer hos fastighetsägare är att gamla redskap inte behöver uppfylla dagens säkerhetskrav. Den tolkningen kommer förmodligen från att PBL endast hänvisar till de europeiska standarderna vid nybyggnation och renovering. PSL däremot kräver att det som tillhandahålls idag också ska uppfylla dagens säkerhetskrav. För att öka kunskapen om vilka krav och regler som gäller har Konsumentverket tillsammans med Boverket och Sveri-

ges Kommuner och Landsting uppdaterat en folder om regler i Sverige för lekskap och lekplatser som distribueras till kommuner och andra fastighetsägare via webbplatser, seminarier, konferenser och utskick.
Vad gäller vidtagna åtgärder har marknadskontrollen gett ett mycket gott resultat genom upprustade lekplatser och åtgärdade säkerhetsrisker på de kontrollerade lekplatserna. Konsumentverket har också fått positiv respons från fastighetsägare på kontrollen. Något som annars kan bedömas som negativt är om välbesökta lekplatser eller enskilda redskap tas bort helt och inte ersätts. Detta kan leda till att barns lek flyttas så att olyckor sker på någon annan plats i kommunen som t ex i trafiken eller på andra farliga områden runt bostäder och skolor.

Tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar är låg men en tendens till ökad medvetenhet kan anas.

Förslag på förbättringar

Säkerhet

Många skador kan förebyggas genom att man väljer stötdämpande underlag där det är lämpligt, t.ex. grovkornig sand, fallskyddsmattor eller gräs istället för asfalt.

När det gäller sand så är det viktigt att man använder en natursand. Då har kanterna på sandkornen slipats av så att de kan rulla mot varandra som i ett kullager. Sanden får inte innehålla korn som är mindre än 0,2 millimeter. Sådan sand blir för kompakt och hård som fallunderlag. Välj natursand som har en kornstorlek på mellan 1 och 3 millimeter. När man köper sand bör man begära ett testprotokoll för att ta reda på sandens HIC-värde, som är ett mått på den stötdämpande förmågan. Testprotokollet ska visa att det är den inköpta sandsammansättningen som provats. HIC-värdet för fallhöjden till marken ska vara högst 1 000. Det innebär att någon som ramlar ned och slår i huvudet sannolikt klarar sig undan livshotande skador.

Om det stötdämpande underlaget består av fallskyddsmattor eller ”gummiasfalt” ska fastighetsägaren enligt europeisk standard kunna visa dokumentation på vad underlaget är tillverkat av och vilken stötdämpande förmåga det har. Kraven på stötdämpande förmåga är olika beroende på vilken fallhöjd redskapet har.

Allt underlag måste också underhållas för att stötdämpande egenskaper ska bevaras, och för att undvika onödiga ojämnheter. Vid besiktningarna sågs exempel på gummiasfalt som åldrats så att stora hålor bildats i ytan eller höga kanter bildats mot kringliggande sand.

Lekredskap ska vara utformade på ett säkert sätt och det är viktigt att monteringsanvisningar är lätta att följa och att de verkligen används så att inte risker uppkommer genom felaktig montering. Det bästa är om produkterna är konstruerade så att det endast är möjligt att sätta samman dem på det korrekta sättet. Alla lekredskap måste underhållas väl för att inte risker ska uppkomma efter hand.

Säkerhetsbesiktning ska utföras minst en gång per år, enligt gällande standarder. Besiktningen bör dokumenteras och förvaras hos fastighetsägaren. Drift- och underhållsplaner bör finnas. I SS-EN 1176-7 Vägledning för montering, besiktning, underhåll och drift i standarden finns vägledning kring dessa områden.

Lekplatsens planering är likaså viktig, med t.ex. inspringningsskydd runt gungor och väl tilltagna utrymmen kring alla redskap.

Lekplatsen bör ha en skylt med ansvarig fastighetsägare och kontaktuppgifter dit man kan vända sig om man upptäcker skaderisker på lekplatsen.

Lekredskap ska vara märkta med tillverkarens namn och adress samt en referens till varan. Lekredskap som inte är tillverkade av näringsidkare behöver normalt dock inte märkas.

Tillgänglighet

Alla barn har rätt till lek, och lekplatser ska utformas så att barn med olika utvecklingsnivåer och förmågor har något som är utvecklande och stimulerande just för dem. Det bästa är om man har med tillgänglighetstanken redan när man planerar lekplatsen. Det är svårare att i efterhand åtgärda befintliga hinder. Enkelt avhjälpta hinder ska vara borta senast 2010 (BFS 2003:19 HIN). När man ska planera en ny lekplats är det viktigt att planera för både barn och vuxna med funktionsnedsättningar. Barn ska kunna leka och vuxna ska kunna följa med sitt barn och delta i leken och vara behjälpliga i lekandet. Det är bra om det till exempel finns bänkar att

kunna sitta och vila på, samt gångstråk som fungerar om man har rollator. När man ska tillgänglighetsförbättra en lekplats eller planera en ny kan man utgå från följande aspekter:

1. Yttre förutsättningar (placering, bänkar och bord, skugga, parkeringsplats, belysning och liknande)
2. Underlag/framkomlighet (plant och ”lättrullat” underlag på gångstråk, underlag som är stötdämpande vid fall och ändå möjliggör rullstolsanvändning runt lekredskap)
3. Möjlighet att orientera sig (kännbara och synliga kontraster på och mellan olika delar av lekplatsen, ledstråk och orienteringspunkter som gör att det går att orientera sig)
4. Lekredskap (variation av lekredskap och lekredskap som går använda även om man har nedsatt rörelseförmåga)

Källförteckning

Konsumentverket Rapport 1999:1. *Marknadskontroll av lekredskap*

Boverket Regelverk 2007 *Regelverk för hushållning, planering och byggande*

Lekredskap Standardsamling 2007, SIS Förlag

FN:s konvention om barns rättigheter, 1989

Barnsäkerhetsdelegationens slutbetänkande SOU 2003. *Bilaga en studie om lekplatsen för barn med funktionshinder,* Ingegerd Harvard

Leka för livet, Årsrapport 2006, RBU, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar.

Mer åt fler på lekplatsen - Bra lekplats för barn med funktionshinder blir bättre lekplats för alla. 2006, Sveriges kommuner och Landsting.

Olika miljöers tillgänglighet för barn med rörelsehinder – hemmet, skolan, lekplatser. Prelwitz, Maria (2001) Luleå tekniska universitet 2001:18

Läs mer:

Säkra lekplatsen! 2003 Sveriges Kommuner och Landsting

Risk för lek! Gröna Fakta 4/2000 Movium-sekretariatet SLU

Tips och råd om tillgänglighet på lekplatser finns på www.hjälpmedelstorget.se under rubriken lekplatsen

Bilagor

Bilaga 1 Skadestatistik

Bilaga 2 Om Produktsäkerhetslagen SFS (2004:451)

Bilaga 3 Förteckning över Europastandarder för lekredskap och stötdämpande

Bilaga 4 Exempel på ifyllt inventeringsformulär underlag

Bilaga 5 Sammanställning av säkerhetsbrister vid besiktningar

Bilaga 6 Exempel på besiktningsprotokoll

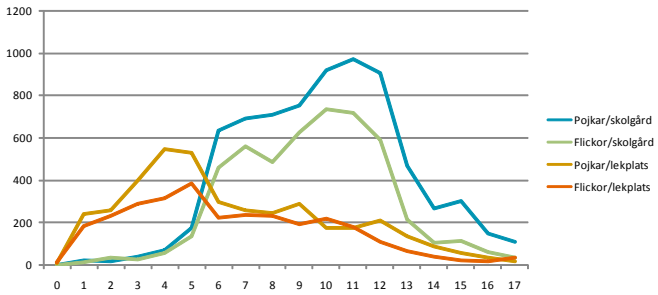
Konsument verket • KO

KORTA SKADEFAKTA NR 1:2008
Svenska data från IDB – EU:s system för bevakning av hem- och fritidsolycksfall

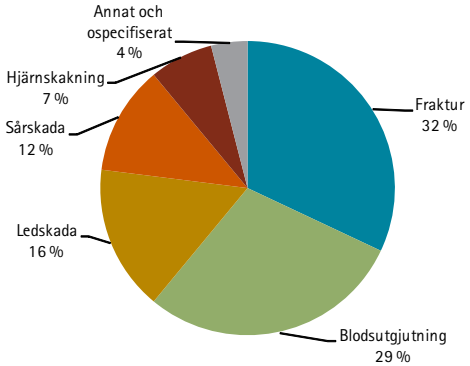
OLYCKOR PÅ LEKPLATSER OCH SKOLGÅRDAR

Varje år inträffar uppskattningsvis 19 000 olycksfall på lekplatser och skolgårdar, bland barn i åldrarna 0-17 år, som är så allvarliga att man behöver uppsöka en akutmottagning.

Av dessa olycksfall sker 64 % på skolgårdar (inklusive lekplatser på skolgårdar) och 36 % på andra lekplatser. Det är fler pojkar än flickor som skadar sig på både lekplatser och skolgårdar. Flest skador drabbar barn i åldrarna 7–9 år. På lekplatser utanför skolgårdar drabbas mest barn i åldrarna 3–5 år och på skolgårdar barn i åldrarna 10–12 år.

Skattat antal skadade per år till följd av olycksfall på lekplatser och skolgårdar med lekplats sorterat på åldersgrupp och kön.

Fördelning av skador som inträffar både på lekplatser och skolgårdar.

Fall är vanligast

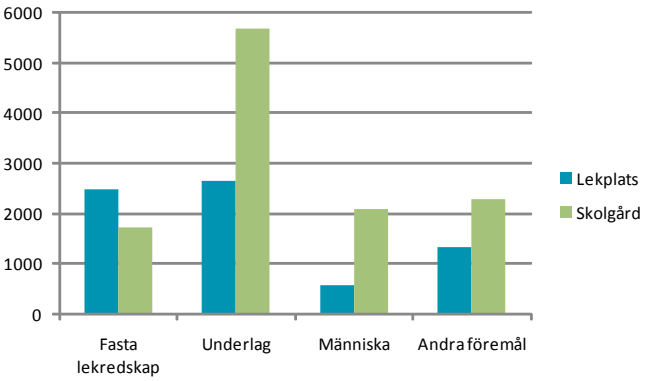
Den vanligaste orsaken till olyckor är att barn faller (62 %). De halkar eller snubblar, antingen i samma plan eller faller från höjd. Fall från höjd är vanligt, särskilt på lekplatser utanför skolgårdar. Den näst vanligaste orsaken är att barn kolliderar med olika föremål eller med kamrater. På skolgårdar är kollisioner vanligare än på andra lekplatser. Andra olyckor är till exempel att barn klämmer eller skär sig, sticker sig på vassa föremål eller får föremål i ögonen.

Fasta föremål är oftast utlösande

En uppdelning av utlösande och orsakande föremål visar att fast lekutrustning och andra fasta föremål, till exempel träd, stenar och staket, utlöser över 50 % av olycksfallen. Övriga olycksfall utlöses av kamrater och utrustning som barnen eller föräldrarna tagit med till lekplatsen. De föremål eller produkter som utlöser flest olyckshändelser på lekplatser är klätterställningar, gungor, rutschbanor, pulkor och kälkar samt andra människor.

I drygt hälften av alla olyckor på skolgårdar och andra lekplatser orsakas skadan av underlaget. Fasta föremål orsakar cirka 20 % av skadorna.

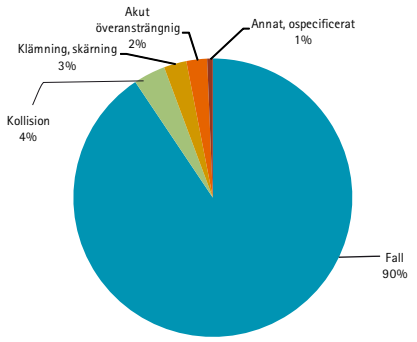

Inblandade föremål som har utlöst olyckan eller orsakat skadan fördelat på skattat antal skadade per år.

Av de fasta lekredskapen är klätterställningar inblandade i flest olyckor, följt av gungor och därefter rutschbanor.

Klätterställning

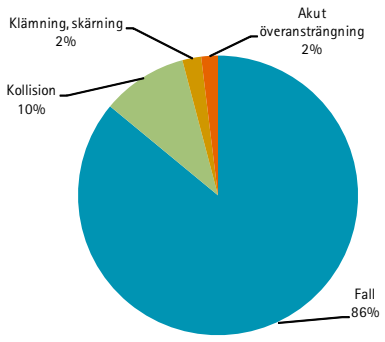
Ungefär 1 700 barn skadas i klätterställningar varje år. Något fler pojkar än flickor skadar sig i klätterställningar. De flesta som skadas är 4–9 år. Armar och händer, framförallt underarmar, är de kroppsdelar som oftast skadas. Därefter följer ben och fötter, samt huvud. 15 % blir inlagda på sjukhus för fortsatt vård. Den vanligaste skadan är frakturer (41 %), följt av blodsutgjutningar (26 %). Hjärnskakning uppträder i ungefär 10 % av olyckorna.

Fördelning av skadade barn, efter olyckor i klätterställningar, på mekanismer.

Gunga

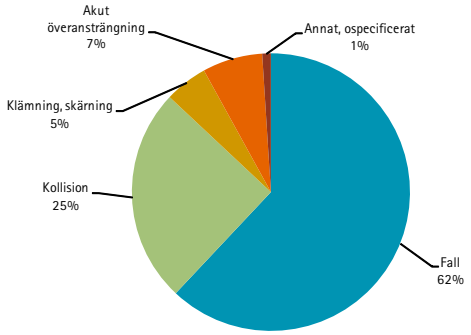
Uppskattningsvis skadas 1 500 barn i gungor varje år. I stor sett lika många pojkar och flickor skadas i gungor. De flesta är i åldrarna 6–11 år. Armar och händer, framförallt underarmar och handleder, är de kroppsdelar som oftast utsätts för skador, följt av huvudet. Därefter följer ben, fotleder och fötter. Knappt 15 % blir inlagda på sjukhus för fortsatt vård. 40 % av skadorna är frakturer, därefter följer blodsutgjutningar (30 %), stukningar (11 %) och hjärnskakning (9 %).

Fördelning av skadade barn, efter olyckor i gungor, på mekanismer.

Rutschbana

Ungefär 700 barn skadas i rutschbanor varje år. 60 % är pojkar och 40 % flickor. De flesta är i åldrarna 3–9 år. De flesta skadorna har drabbat armarna, i första hand underarm, handled och armbåge. Därefter följer huvudet och benen. 14 % blir inlagda på sjukhus för fortsatt vård. 34 % av skadorna är frakturer, därefter följer blodsutgjutningar (28 %) och sårskador (14 %). Knappt 10 % av skadorna är hjärnskakningar.

Fördelning av skadade barn, efter olyckor i rutschbanor, på mekanismer.

Att förebygga skador

Skador kan förebyggas genom att välja stötdämpande underlag där det är lämpligt, till exempel grovkornig sand, fallskyddsmattor eller gräs istället för asfalt. Allt underlag måste också underhållas för att de stötdämpande egenskaperna ska bevaras och för att undvika onödiga ojämnheter. Lekredskap ska vara utformade på ett säkert sätt och underhållas väl, för att undvika att risker uppkommer med tiden. Lekplatsens planering är också viktig, med till exempel inspringningsskydd runt gungor och väl tilltagna utrymmen kring alla redskap.

Den som upptäcker en skaderisk på en lekplats kan alltid vända sig till den ansvarige fastighetsägaren.

Läs mer om säkerhet på lekplatser på Boverkets, Konsumentverkets och Sveriges Kommuner och Landstings webbplatser. Mer information kan man också få från kommunens byggnadsnämnd.

De uppgifter som redovisas här kommer från IDB, Injury Data Base, som Epidemiologiskt centrum vid Socialstyrelsen ansvarar för. Statistiken avser perioden 2003-2007. I IDB samlas fördjupade uppgifter om skador från ett antal akutsjukhus i Sverige. Upptagningsområdena täcker cirka sju procent av Sveriges befolkning och uppskattas med hjälp av befolkningsdata till antalet skador i landet som helhet.

Detta blad är ett resultat av samarbete mellan Räddningsverket, Socialstyrelsens epidemiologiska centrum (EpC), Boverket, Sveriges Kommuner och Landsting samt Konsumentverket. Vid årsskiftet 2008-2009 upphör Räddningsverket och uppgifterna övertas av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

RÄDDNINGSVERKET www.srv.se
Socialstyrelsen www.socialstyrelsen.se
Konsumentverket · KO www.konsumentverket.se
Boverket www.boverket.se
Sveriges Kommuner och Landsting www.skl.se

Kort om produktsäkerhetslagen - vara

En av Konsumentverkets uppgifter är att se till att produktsäkerhetslagen (2004:451) följs. Lagen är till för att motverka att varor och tjänster orsakar skada på person vid normal och förutsebar användning. Lagen tillämpas på varor som tillhandahålls i såväl näringsverksamhet som offentlig verksamhet. Näringsidkare kan med stöd av lagen bland annat förbjudas att tillhandahålla en vara, åläggas att lämna säkerhets- eller varningsinformation samt åläggas att återkalla varan. En näringsidkare som medvetet eller oaktsamt bryter mot sina skyldigheter enligt lagen riskerar att åläggas en sanktionsavgift.

Vid bedömningen av om en risk hos en vara ska anses som godtagbar och förenlig med en hög skyddsnivå ska hänsyn särskilt tas till bl.a. sådana risker som varan kan föra med sig för vissa konsumentgrupper, särskilt barn och äldre. Detta innebär att en åtgärd kan vara motiverad även då skaderisken är liten.

De säkerhetskrav som kan ställas på en vara preciseras ofta i Europastandarder.

Avviker en vara från standard kan detta utgöra en stark indikation på att varan inte uppfyller PSLs säkerhetskrav. Ett föreläggande eller förbud får meddelas även om en vara uppfyller kraven i en standard, om det visar sig att varan trots detta är farlig.

Den som tillhandahållit en farlig vara ska utan dröjsmål vidta de åtgärder som krävs för att förebygga skadefall. Om en näringsidkare får kännedom om att en vara som tillhandahålls eller har tillhandahållits är farlig ska tillsynsmyndigheten underrättas. På Konsumentverkets hemsida, www.konsumentverket.se, under rubrikerna ”Säkerhet” och ”För företag” finns blanketter för underrättelse samt en vägledning för återkallelse och andra korrigerande åtgärder. Vägledningen innehåller bland annat grundläggande information om riskbedömning (s. 15) och i bilaga V finns exempel på riskbedömningsmetod.

Läs mer:
Produktsäkerhetslagen SFS (2004:451)

På Konsumentverkets webbplats kan man också ta del av lagstiftningen i sin helhet.

EUROPASTANDARDER FÖR LEKREDSKAP OCH STÖTDÄMPANDE UNDERLAG

- SS-EN 1176-1 Lekredskap - Del 1: Allmänna säkerhetskrav och provningsmetoder
- SS-EN 1176-2 Lekredskap - Del 2: Kompletterande särskilda säkerhetskrav och provningsmetoder för gungor
- SS-EN 1176-3 Lekredskap - Del 3: Kompletterande särskilda krav och provningsmetoder för rutschbanor
- SS-EN 1176-4 Lekredskap - Del 4: Kompletterande särskilda krav och provningsmetoder för linbanor
- SS-EN 1176-5 Lekredskap - Del 5: Kompletterande särskilda krav och provningsmetoder för karuseller
- SS-EN 1176-6 Lekredskap - Del 6: Kompletterande särskilda krav och provningsmetoder för vippgungor
- SS-EN 1176-7 Lekredskap - Del 7: Vägledning för installation, besiktning, underhåll och drift
- SS-EN 1176-10 Lekredskap - Del 10: Kompletterande särskilda krav och provningsmetoder för helt inneslutna lekredskap Ny del 2008
- SS-EN 1176-11 Lekredskap - Del 11: Kompletterande särskilda krav och provningsmetoder för tredimensionella nätkonstruktioner Ny del 2008
- SS-EN 1177 Stötdämpande underlag för lekplatsens ytbeläggning – Bestämning av kritisk fallhöjd

Standardsamling eller delarna var för sig kan köpas från SIS Förlag AB, telefon: 08-555 523 10, e-post: sis.sales@sis.se

Konsument verket • KO

Inventering av tillgänglighet på lekplats

Lekplats Exempel

Kommun

Fastighetsägare

Inventerad av

Datum

Nedan finns exempel på underlättande för tillgänglighet för funktionshindrade på lekplats och lekredskap. Utrymme för egna kommentarer finns vid varje fråga.	**Ja**	**Nej**
Finns det parkeringsplats nära ingången? Kommentarer: Hur bred är parkeringen? 5 m är ett bra mått. Vanliga parkeringar finns efter gatan	**X**	
Finns det avgränsningar med staket, kanter, olika slags underlag eller starka färger runt hela eller delar av lekplatsen som underlättar för synskadade att orientera sig på lekplatsen? Kommentarer: Lekplatsen är helt öppen		**X**
Är ingången till lekplatsen tydligt markerad om det är staket runt? Kommentarer: Är ingången tillräckligt bred för en rullstol? Finns ingen ingång		
Finns markbeläggning som inte hindrar rullstolar eller ostadiga gångare att komma fram till utrustning? Kommentarer: Fallskyddsplattor fram till all utrustning	**X**	
Är ytor halkfria? Kommentarer:	**X**	
Finns det en orienteringstavla över lekplatsen? Kommentarer:		**X**
Finns det toalett? Kommentarer: Har den skötbord? Hur stort utrymme finns det? 2,20 x2,20 m är handikappanpassat.		**X**
Finns det värmestuga? Kommentarer:		**X**

Nedan finns exempel på underlättande för tillgänglighet för funktionshindrade på lekplats och lekredskap. Utrymme för egna kommentarer finns vid varje fråga.	**Ja**	**Nej**
Finns det bänkar? Kommentarer: Har de ryggstöd och/eller armstöd? Rygg- och armstöd	**X**	
Finns det bord? Kommentarer: Finns det benutrymme för en rullstol under borden? Ja	**X**	
Finns det belysning på lekplatsen? Kommentarer: Är hela platsen upplyst eller bara delar av den? Delar av den	**X**	
Finns det skuggiga områden? Kommentarer: Över hela eller delar av lekplatsen? Både skugga och starkt solbelysta områden	**X**	
Har lekredskapen insteg som underlättar för att komma upp och in i dem? Kommentarer: 	**X**	
Har lekredskapen ramper med max 5 % (1:20) lutning som underlättar för att komma upp och in i dem? Kommentarer: Det behövs inga ramper eftersom man kan komma in i utrustningen ändå. Den finns i markplan. Det enda stället man inte kommer upp i är övervåningen på en båt. Dit upp finns dock insteg och stora breda trappsteg med bra handtag att hålla i för att ta sig upp om man har nedsatt balans eller rörelseförmåga. 		**X**

Nedan finns exempel på underlättande för tillgänglighet för funktionshindrade på lekplats och lekredskap. Utrymme för egna kommentarer finns vid varje fråga.	**Ja**	**Nej**
Finns det ramper och stigar med tillräcklig bredd (1,2 m) för att två rullstolar ska kunna mötas eller för att ett barn ska kunna passera en rullstol? Kommentarer: Det finns inga ramper och det är helt öppet överallt		
Finns det markeringar i kontrastfärger och/ eller avåkningsskydd på kanterna på ramper och ytor för att synskadade lättare ska kunna identifiera kanterna? Kommentarer:		
Finns det ledstänger på lekutrustning och utmed gångar /springvägar? Kommentarer: Har de tydligt avslut för synskadade?		**X**
Finns det stöd och handtag på lekredskapen för att underlätta att ta sig in och upp i dem? Kommentarer: Bra handtag och stöd överallt	**X**	
Finns det ryggstöd på gungdjur och andra lekredskap? Kommentarer: Rejält ryggstöd 		**X**
Finns det fotstöd på gungdjur och andra lekredskap? Kommentarer: Rejäla fotstöd. Se bild ovan	**X**	
Finns det rutschbana utan trappa? Kommentarer: Som underlättar så att en vuxen att hjälpa barnet i en överflyttning till rutchbanan. Men dock en lättillgänglig trappa med bra handtag		**X**
Finns det bred rutschbana med plats att åka tillsammans med ett barn? Kommentarer:		**X**
Finns det lekredskap som uppmuntrar till samspel? Kommentarer: Exempelvis gungbrädor eller annan utrustning som man måste vara flera på för att kunna använda den. Prat- och lyssningsrör på låg höjd. Olika spel som exempelvis ”Sänka skepp”	**X**	
Finns det synaktiviteter? Kommentarer: Saker att titta på eller i. Kikare, olika spel.		**X**

Nedan finns exempel på underlättande för tillgänglighet för funktionshindrade på lekplats och lekredskap. Utrymme för egna kommentarer finns vid varje fråga.	**Ja**	**Nej**
Finns det auditiva aktiviteter? Kommentarer: Ljud av olika slag. Sitter på låg höjd så att små barn eller barn i rullstol kan använda dem. 		**X**
Finns det sensoriska aktiviteter? Kommentarer: Olika ytor eller former som man kan känna på eller sand- och vattenlek. Sand finns och bokstäver att känna på 	**X**	
Finns det en sandlåda som man kan ligga i eller vid på en ramp och leka? Kommentarer: 	**X**	
Finns det någon sandlåda på ben som nås från rullstol? Kommentarer: Har den urholkning för kroppen så att barnet kan nå sanden med händerna? Dock inte ända fram till sanden utan till ett bord vid sandlådan.	**X**	
Finns det inspringningsskydd runt gungor? Kommentarer:	**X**	

Nedan finns exempel på underlättande för tillgänglighet för funktionshindrade på lekplats och lekredskap. Utrymme för egna kommentarer finns vid varje fråga.	**Ja**	**Nej**
Finns det gungföremål som man kan ligga och gunga på? Kommentarer: Flerbarnsgunga	**X**	
Finns det specialgungor? Kommentarer: Ex skålade gungor med bälte /sele. Det finns en stor skålad gunga med en stor plastbygel som bälte.	**X**	
Är ytor för bollspel avgränsade? Kommentarer: Finns inga bollspelsytor		

Plats för generella kommentarer om lekplatsen. Är lekplatsen äldre, nyare, stor med många redskap eller liten? Hur stor är graden av tillgänglighet för funktionshindrade?

Ny stor lekplats från 2007. Till största delen tillgänglig för rörelsehindrade. Även syn och hörselaktiviteter. Den ligger i en lummig miljö

Inventeringsformuläret är framtaget av Konsumentverket i samverkan med Boverket, Hjälpmedelsinstitutet, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar och Bygg Klokt.

Sammanställning av A-, B- och C-fel

I dessa anmärkningar ingår även sådana som avser brist på informationstavlor och dokumentation.

Karlskrona			
	A-fel	B-fel	C-fel
Chapmanplan	3	4	5
Galgbacken	9	10	13
Sannaskolan	3	3	5
Backsippan	1		1
Hoglands park	7	10	18

Östersund			
	A-fel	B-fel	C-fel
Fagervallskolan	3	15	5
Lövbergaparken	2	8	4
Storsjöbadet	2	7	3
Sollidenv	0	4	5
Katrinelundsparken	3	3	4
Badhusparken	4	8	4

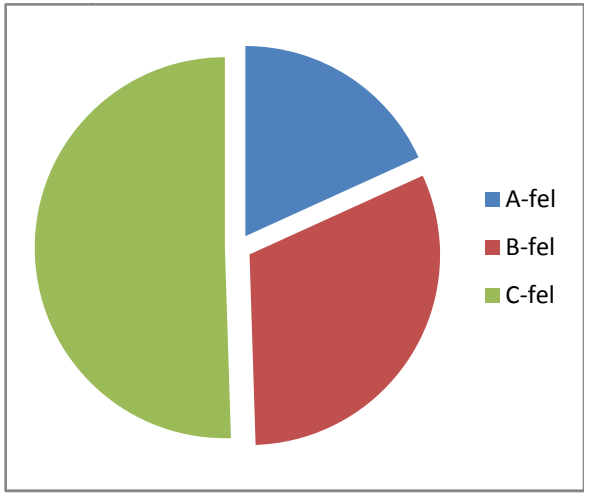
Stockholm Akalla/Rinkeby			
	A-fel	B-fel	C-fel
Akalla by	0	1	6
Bergengatan	2	7	14
Gläntan	0	3	10
Husby gård	1	3	11
Kvarnbyvägen	2	3	14

Hammarö			
	A-fel	B-fel	C-fel
Trekanten/Folkets hus	5	3	18
Lillängsskolan	7	6	4
Ålvägen 30	6	4	4
Skoghallsparken	2	4	7
Anneberg	0	0	2
Förskolan Hattstugan	3	1	3
Jonsbolsparken	1	1	3

Borås			
	A-fel	B-fel	C-fel
Annelundsparken	9	7	26
Baldersplatsen	3	1	10
Högvallagatan	1		2
Mården	4	18	14
Nelsongatn			1
Stadsparken	0	5	8

Sammanställning av A-, B- och C-fel

Procent		
A-fel	B-fel	C-fel
19	31	50

Sammanställning av antal säkerhetsbrister på och kring lekredskap och underlag															
Kommun	**Stötdämpande underlag**		**Fall-höjd/ stört-skydd**	**Öppningar där kläder eller kroppsdelar kan fastna**								**Utskjutande/ utstickande delar**	**Fall-utrymme**	**Under-hålls-brister i redskap**	SUMMA resp kommun
				Huvud/hals		Kläder/hår		Fingrar		Fötter/ben					Total-
	konstr	und		konstr	und	konstr	und	konstr	und	konstr	und				summa
Karlskrona	1	14	2	8	0	9	2	0	0	0	0	2	12	43	93
Hammarö	0	12	0	2	2	2	2	1	1	2	0	9	14	27	74
Sthlm	3	7	10	5	0	3	0	0	3	1	1	6	8	26	73
Östersund	5	4	2	16	0	1	0	8	0	2	0	7	13	22	80
Borås	17	20	12	12	0	4	2	3	2	0	1	3	15	20	111
Summa	**26**	**57**	**26**	**43**	**2**	**19**	**6**	**12**	**6**	**5**	**2**	**27**	**62**	**138**	**431**

Risker i samband med öppningar där kläder eller kroppsdelar kan fastna kan bero på dels rena konstruktionsfel och dels på bristande underhåll som medfört att t.ex. material har spruckit, spikar och andra vassa föremål krupit ut.

Risker i samband med stötdämpande underlag kan bero på dels fel material i underlaget, konstruktion, och dels på bristande underhåll som t.ex. att sandlagret har skjunkit ihop eller minskat efter hand.

Protokoll från säkerhetsbesiktning av lekplats

UPPDRAGSGIVARE: Konsumentverket

Organisation: Konsumentverket

Org nr:
Telefon:
Mobil
Fax
E-mail:

Kontakman:

Datum för besiktning: 9 jun 2008

Protokoll upprättat: 9 jun 2008

SÄKERHETSBESIKTNING GENOMFÖRD AV

Besiktningsman:

Org nr:
Mobil
Fax
E-mail:

I det fall Ni har synpunkter på utförd säkerhetsbesiktning kan Ni kontakta:

Telefon:

ÖVRIGA NÄRVARANDE VID SÄKERHETSBESIKTNING

Namn: Representerar: Konsumentverket

Namn: Representerar:

Namn: Representerar:

Namn: Representerar:

SÄKERHETSBESIKTNINGEN GENOMFÖRD MOT FÖLJAND KRAVDOKUMENT

Datum: 2008-06-09 SS-EN 1176 1-7 - SS-EN 1177 Beslutat av:

OMFATTNING AV SÄKERHETSBESIKTNING

Start tid: 12:10

Slut tid: 13:10

FÖRKLARING TILL FELKLASSNINGAR I PROTOKOLLET	
A - Fel	**Risk för allvarlig skada alternativt Stor risk för mindre skada** *Fel som skall åtgärdas omedelbart, dvs fel som är av sådan art att redskapet/lekplatsen rives eller stängs av*
B - Fel	**Mindre risk för mindre skada alternativt Stor risk för liten skada** *Fel som skall åtgärdas inom en snar framtid*
C - Fel	**Liten risk för mindre skada alternativt mindre risk för liten skada** *Fel som åtgärdas vid periodiskt underhåll och hålls under uppsikt tills åtgärder vidtagits*
O – inga fel	**Inga risker identifierade**
!	**Besiktningsmans påpekande:**
Det åligger lekplatsens ägare/förvaltare att identifiera behov av åtgärd samt tidpunkt för sådan åtgärd.	

Resultat från säkerhetsbesiktning

DRIFT OCH UNDERHÅLLSPLANER

Finns

Saknas x

Tidigare fel: Åtgärdade Kvarstår

Fel nr:	Hänvisning	Klassning
1	1176-7, 4.2.3	c

HÄNVISNINGSSKYLT

Finns

Saknas x

Tidigare fel: Åtgärdade Kvarstår

Fel nr:	Hänvisning	Klassning
2	1176-7, 4.2.4	c

LEKPLATSYTA

Redskap 1: Klätterlek med rutsch	Redskap 8: Gungor
Redskap 2: Släntrutsch	Redskap 9:
Redskap 3: Fjädergunga	Redskap 10:
Redskap 4: Pendelgunga elefant	Redskap 11:
Redskap 5: Pendelgunga häst	Redskap 12:
Redskap 6: Linbana	Redskap 13:
Redskap 7: Klätterlek	Redskap 14:

ÖVERSIKTSBILD

Beskrivning av fel:

Nr.1 Drift och underhållsplan saknas.

Nr.2 Hänvisningsskylt saknas.

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Klätterlek med rutsch

Tillverkare: Typbet: Fallhöjd:

Monterad:

Tidigare fel: Åtgärdade Kvarstår

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-1, 4.2.7.2	A	1, 2, 3, 4
2	1176-1, 3.27	b	5
3	1176-1, 3.28	b	6
4	1176-1, 4.2.4.4	b	
5	1176-1, 4.2.7.6	b	7
6	1176-1, 4.2.7.2	c	
7	1176-1, 3.27	c	
8	1177, 4.2.2	c	

BILD NR: 1

Beskrivning av fel:
Nr.1 Huvud kan fastna i klätternätets 4 hörn, mellan barriär och klätternätets infästnings del, mellan plattform och barriär, i stege till plattform.

Nr.2 Bräda och stålram trasiga.

nr.3 Schackel nötta i hängbro.

Nr.4 Barriärer lågt monterade vid rutsch och den övre plattformen.

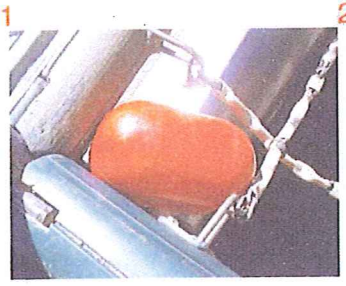
Nr.5 Fingrar kan fastna i rör vid rutsch.

Nr.6 Buskar i fallutrymmet.

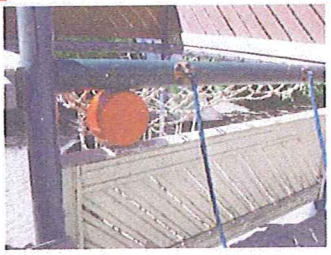
Nr.7 Spikar synliga i ramp, sidobräda lös.

Nr.8 Stötdämpande underlag uppfyller ej krav enligt standard.

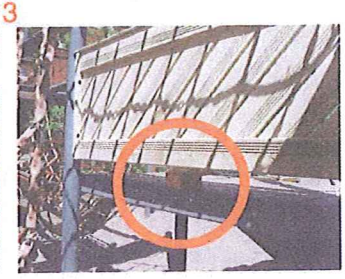
1

2

3

4

5

6

7

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP Slänttrutsch

Tillverkare: Typbet: Fallhöjd:

Monterad:

Tidigare fel: Åtgärdade Kvarstår

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-1, 4.2.7.3	A	1
2	1176-3, 4.8	b	
3	1176-3, 4.8	c	

BILD NR: 2

Beskrivning av fel:

Nr.1 Springa mellan startdel och sidoskydd skapar snodmått.

Nr.2 Trappa i rutschens islagsyta.

Nr.3

1

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Fjädergunga

Tillverkare:	Hags	Typbet:	Fallhöjd:
Monterad:			
Tidigare fel:	Åtgärdade	Kvarstår	

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-1, 3.27	b	
2			
3			

BILD NR: 3

Beskrivning av fel:

nr.1 Plåt i gungans plattform saknas.

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Pendelgunga elefant

Tillverkare:	Hags	Typbet:	Fallhöjd:	> 0,60 m
Monterad:				
Tidigare fel:	Åtgärdade	Kvarstår		

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-1, 3.27	c	
2			
3			

BILD NR: 4

Beskrivning av fel:

Nr.1 gungans stomme sitter lös.

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Pendelgunga häst

Tillverkare:	Hags	Typbet:	Fallhöjd:	> 0,60 m
Monterad:				
Tidigare fel:	Åtgärdade	Kvarstår		

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-1, 3.27	c	
2			
3			

BILD NR: 5

Beskrivning av fel:

Nr.1 Gungans stomme sitter lös.

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Linbana

Tillverkare:	Hags	Typbet:	Fallhöjd:
Monterad:			
Tidigare fel:	Åtgärdade	Kvarstår	

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-4, 4.13	c	
2	1176-1, 3.27	c	
3	1176-3, 4.14	c	

BILD NR: 6

Beskrivning av fel:

Nr.1 Kort avstånd mellan sits och wire (min. 2,10 m).

nr.2 Sits trasig.

nr.3 Islagsytans utbredning uppfyller ej krav enligt standard (min 2,0 m)

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Klätterlek

Tillverkare:		Typbet:	Fallhöjd:
Monterad:			
Tidigare fel:	Åtgärdade	Kvarstår	

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-1,4.2.8.3	b	
2			
3			

BILD NR: 7

Beskrivning av fel:

nr.1 Träsarg i fallutrymmet.

Resultat från säkerhetsbesiktning

REDSKAP: Gungor

Tillverkare:	Hags	Typbet:	Fallhöjd:
Monterad:			
Tidigare fel:	Åtgärdade	Kvarstår	

Fel nr:	Hänvisning	Klassning	Se bild
1	1176-2, 4.10.2.1	c	
2	1176-1, 3.28	c	
3	1177, 4.2.2	c	

BILD NR: 8

Beskrivning av fel:

Nr.1 Fallutrymmets utbredning uppfyller ej krav enligt standard.

Nr.2 Glapp i gungleder.

Nr.3 Stötdämpande underlag uppfyller ej krav enligt standard.

Konsumentverket
Box 48
651 02 Karlstad

Telefon: 0771-42 33 00
Webbplats: www.konsumentverket.se
E-post: konsumentverket@konsumentverket.se